



ТРИЗЕНБІК · REVUE HEBDOMADAIRE · **TRIDENT**
UKRAÏNIENNE

Число 28-9 (578-9) Рік вид. XIII. 18 липня 1937 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя. 18 липня 1937 року

Переживає зараз світ надзвичайно непевні й тривожні часи. Війна в Іспанії, в якій відбиваються й переплітаються інтереси мало не цілого світу, оружні сутички совітсько-японські на східному кордоні царства совітів, останні правдиві бої китайсько-японські в Китаю, нарешті совітські провокації скрізь, де лише провокувати можливо, — бо війна, коли її в світі дійсно бояться і ніби ніхто її зараз не хоче, тільки для совітської Москви являється бажаною, як вихід із свого становища, — все це створює обстановку, в якій просто неможливо з певністю сказати, чи все буде так вдаватися світовій дипломатії, як досі, ліквідувати ті різні конфлікти, що без перестанку тягнуться один за одним.

Але й у наших ворогів, що тримають в окупації наш край, події розгортаються з такою швидкістю і приймають такі форми, що можуть привести скоріше, ніж того сподіваються, до бажаного нам кінця — до протисовітської революції, що має привести до розподілу совітської Росії на ряд національних держав та до нового відродження Держави Української.

І саме тому, що завжди можуть одкритися можливості та необхідність нашої праці над закріпленням нової нашої державности, ми мусимо, як ніколи, прикласти всіх старань для скріплення наших внутрішніх сил, для можливо ліпшої їх підготовки до того моменту, коли вся Українська Нація в однастайному патріотичному пориві і в залізній дисципліні вступить, щоб

останнім ударом закінчати вікову боротьбу України за свою державну незалежність.

Це скріплення й розвиток наших сил мусить планово й спокійно переводитися на всіх ділянках нашого життя, так, ніби перед нами ще немає негайної необхідности виступити завтра. Але разом з тим та праця мусить переводитися з максимальною інтенсивністю, так, що як би сили наші необхідно було кинути знову у вир оружної боротьби, — ми були б найбільше, найліпше підготовані.

І в цей тривожний і непевний час, коли все в світі кипить, і коли ніхто не знає, що нам готувить завтрашній день, ми всім нашим землякам кидаємо один заклик: До праці! До праці над самим собою, для збільшення своїх кваліфікацій, до праці для підсилення й зміцнення своїх організацій!

Бо ця праця необхідна для того, щоб ми сильнішими встали в тій боротьбі, яка на нас чекає і щоб ми більше мали шансів ту боротьбу щасливо для нас закінчити.

* * *

По всіх осередках розселення української еміграції у весь свій зріст встало останнім часом питання національного виховання наших дітей. Не проходить тепер майже ні одна конференція або з'їзд нашої еміграції по різних країнах, щоб на порядку денному не знайшлося обмірковання заходів для того, щоб зберегти, — а то й просто іноді створити, — в українських дітях на еміграції українську душу.

З однієї країни приходять відомості про сотки таких наших дітей на чужині. З другої — про т и с я ч і, як, наприклад, з Польщі, де дітей українських емігрантів є більше трьох тисяч душ.

Тако-ж і в «Тризубі» за останні роки кілька разів підіймалося питання про національне виховання дітей на еміграції, при чому автори відповідних статей надсилали свої міркування із різних країн — Польщі, Франції, Румунії.

Де було можливо, закладено було українські школи. Але постійні наші школи існують лише у Ржевницях — гімназія, та

у Варшаві — початкова школа, які, зрозуміло, обслуговують лише дуже малу кількість українських дітей на еміграції.

Дуже добрим типом школи, де б діти навчалися лише українознавства, оказались недільні й четвергові школи, які організували у себе українські Громади у Франції.

Ці школи дають добрі результати своєї праці.

Але щоб ще більше посилити національне виховання дітей, у Франції учні таких шкіл зорганізовані ще і в пластові гуртки.

Український Пласт при школах у Франції існує лише перший рік, але він уже дає очікувані результати. Школа, що йде майже виключно до розвитку ума, занедбує часто інші сторони дитячої души. Дітям треба ще дати виховання волі, фізичного гарту, дисциплінованого характеру, які мають служити для однієї вищої ідеї, до якої дитина привчається з малих літ, — до служби своїй батьківщині.

В цьому числі «Тризуба» ми містимо короткий опис праці, яку вже пройшов Пластовий Курінь в Шалеті у Франції. Праця цих наших дітей у Франції мусить послужити прикладом для інших їх товаришів, що скрізь розкидані по широкому світі, та заохотою для їх батьків і у себе організувати для своїх дітей Український Пласт.

При наявності в даній місцевості дорослої особи, що могла б організувати дітей і направляти їх, — пластові гуртки творити дуже легко, а праця в них скоро дає бажані наслідки. Тому навіть там, де нема жадних українських шкіл, навіть недільних, таких, як, напр., у Франції, в кожному місці, де перебуває гурт дітей українських емігрантів, мусіла б знайтися ініціатива для організації пластового гуртка або куріня, в яких найкраще наші діти виховуються в національному дусі і в яких знайдуть як для себе дорогу «до щастя, слави і свободи», — один із девізів українських пластунів, — так і навчатися «над усе вшанувати свій прапор», — як говорять слова однієї пластової пісні, — та високо нести його по дорозі до здобуття свободи, слави й чести українському народові.

ВНУТРІШНІЙ ЗАНЕПАД ССРСР І МОСКОВСЬКІ ПРОВОКАЦІЇ В ЕВРОПІ

Було б цілком хибно думати, що московський уряд може вільно устійнювати свою зовнішню політику, кермуючись якимись засадами. Ця політика є лише наслідком внутрішніх відносин ССРСР, які в свою чергу являються вислідом мікрової боротьби між Московщиною та іншими націями в межах ССРСР. Московський уряд мусить шукати вихід з внутрішніх труднощів шляхом своєї акції на міжнароднім терені. Совітська армія, призначена в першій мірі для окупації чужонаціональних земель в межах ССРСР і по-за його межами в східній Азії, — є великим тягарем для совітського господарства, тому вона мусить бути ужита тако-ж і для інших поплатніших підприємств у Європі. Франко-московське порозуміння обов'язує не лише Париж, а й Москву. Але контрагенти ці дуже нерівні. Не вважаючи на сучасну фінансову кризу, Франція в стані удержувати величезну армію і робити політику на довший речинець, тоді як внутрішнє становище ССРСР довго вицікувати не дозволяє. Кволе господарство большевиків тягару совітської армії очевидно не витримує, до того-ж модерна зброя старіється дуже швидко. Примусова господарка в ССРСР не може заступити жертовності і самовідданости населення національних держав. Урядовий апарат примусу, догляду й терору робиться тим коштовнішим, чим більше зростає опір чужонаціонального населення та опозиція совітської бюрократії в «союзних» республіках та в немосковських краях самої РСФСР.

Намагання московського уряду показати, що «змова» Тухачевського та інших генералів є відокремленим випадком «шпіонажу», зовсім непереконливі, а навіть просто смішні. Урядова демагогія розвинута з цього приводу повна недоречностей і суперечностей. Ворошилов у своїм наказі, виданім по розстрілі генералів, запевнює, що «шпіонське кублю» цілком викорінено, а совітська армія міцніша, ніж колись. А пан Вольський, якого можливо тако-ж незабаром вичистять з редакції «Известий», пише, що ці генерали були в зв'язку з «троцькістами», які провадили спільну акцію з «фашистівськими підпалачами війни». Ціла-ж совітська преса закликає до нищення «німецько-япон-

НА УВАГУ УКРАЇНЦЯМ, ЩО ІДУТЬ ДО ПАРИЖА НА ВИСТАВУ

На міжнародню виставу в Парижі з'їздяться люди звідусіль, чимало збирається й українців з рідного краю та з еміграції. Землякам нашим слід пам'ятати, що в чужому місті є українське культурне огнище — Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі, 41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris-9.
Телефон: 1RU 53-36.

ських шпівонів, диверсантів і шкідників», і переслідування тривають далі як серед цивільної большевицької бюрократії, так і у війську, найбільше, розуміється, по «союзних» республіках — Білорусі, Україні, Грузії, Таджикистані і т. д. та по чужонаціональних краях самої РСФСР. Це вже зрештою зробилось звичаєм, що за кожну суперечку та опозицію в межах московської олігархії мають завжди терпіти збільшені переслідування чужі нації, де московський уряд шукає джерела кожного опору проти своєї влади.

Як далеко посунувся розклад самої совітської армії, точно означити тим часом неможна, бо ніяких офіційних відомостей на цю тему не може, розуміється, бути. Але криза, що лютує у всіх царинах життя СССР, не могла, природне, поминути й армії. Занепадає перед усім все більше господарська основа московської деспотії. Добуття вугілля, нафти, залізної руди та інших сирівців, спеціально на землях поневолених націй, зменшується. До жнив держава приготована гірше, ніж у минулім році, спеціально в Криму, Одещині, Дніпропетровщині, в Азовсько-Чорноморським краю, в Орджонікідським краю та в багатьох інших областях. Комісія державної контролю даремно загрожує краєвим урядам, вичислюючи поіменно місцевих большевицьких достойників. В багатьох районах України не направлено й третини торішньої кількості комбайнів. Становище цих зненавиджених селянством машин, що забирають збіжжя просто з поля до державних складів, досить безнадійне. В часі торішніх жнив трактористи поперетягли дбайливо з комбайнів на трактори інших машин всі складові частини, які вдавалось зняти. А бюрократи в центральних установах не подбали переслати на південь потрібні резервові частини машин. Отже локальним бюрократам, стероризованим московськими наказами й «указами», не лишається нічого іншого, як рятуватися фальшивими справозданнями. Боротьба за збіжжя між урядом та населенням в часі жнив заповідається гострішою, ніж звичайно. До того причинюються й сталінські «конституційні реформи». Демагогічна пропаганда сталінського «демократизму», розвинута партійними організаціями в значній мірі проти місцевих совітських установ, принесла зовсім не ті результати, які малося на меті. Москві не пощастило обдурити населення та здобути його симпатії на користь центрального уряду, спрямувавши загальне невдоволення проти місцевих, особливо національних урядів. Але сталінський «демократизм» та приготування до виборів зруйнували в значній мірі страх перед місцевою бюрократією, витворюваній роками найжорстокішого терору. Московський уряд наказав, наприклад, суду Української республіки урядити показовий процес в Ширяївським районі, де місцева влада проводила з наказу й на користь Москви жорстокі езекуції останнього селянського майна за неплатення податків, і сконфіскувала між иншим необережно чоботи якогось червоноармійця. Дотичні

місцеві бюрократи підставляли до десятку років в'язниці та примусових робіт, але інші втратили очевидно цілком голову, не знаючи, як догодити Москві.

В якій мірі загальний хаос, що стало зростає в ССРСР, впливає на розвиток кризи в армії, посереднє можна бачити на сучаснім занепаді «Осоавіахіму». Незвичайно характеристично також те, що «Осоавіахім» занепає поважно серед козаків, відданість яких Москві так старанно підкреслює московський уряд при кожній параді та в пресі.

Про опір козацтва цій напіввійськовій організації писав ростовський «Молот» між иншим наступне: «Вороги народу, агенти японо-німецького фашизму, які дісталися до проводу «Осоавіахіму» в Азовсько-Чорноморським краю, завдали величезну шкоду обороні держави. Вони вилучили політичний зміст руху ворошиловських кіннотчиків. Вони дезорганізували роботу груп і клубів, вони ударемнювали приготування рекрутів та перешкоджали всіма можливими засобами розвитку масової оборони. Краєва рада «Осоавіахіму» не змобілізувала організації для ліквідації шкідництва. Навіть наступлення літа, найкращого часу для організації всіх родів оборонних робіт не принесло пожвавлення. Летунські клуби переводять зле літні вправи та приготування летунів на легкопадах та вітрільних літаках. Краєва рада говорить лише про потребу оборонних робіт, але не робить нічого. Керманічі сільських та колхозних рад не підтримують вправ кіннотчиків, а перешкоджають їм. «Ворошиловські» кіннотчики, які не мають підтримання «Осоавіахіму», працюють зле. Краєва рада хвалиться охоче зростом числа членів «Осоавіахіму», але вони існують лише на папері. Це ганьба, що навіть комуністи, члени цієї організації, не роблять нічого, щоб пожвавити її діяльність. Партійні конференції, які відбуваються тепер, звертають дуже мало уваги на справи оборони. Порушення демократичних засад підкопують кожну ініціативу членів тої організації...

Але московські можновладці не хочуть бачити головної причини занепаду «Осоавіахіму» між козаками, як і між иншими поневоленими націями, яка полягає в тім, що вони готові боронитися збройно проти Московщини, але ні в яким разі не підтримувати московський імперіялізм.

Занепад московської деспотії захоплює все виразніше її совітську армію. Вперше по утворенні большевицької влади звертається урядовий терор і проти найвищих достойників совітської армії. Московські можновладці, які тримаються виключно на багнетах совітської армії, помічають, що основа їх панування починає хитатися. А даліше уживання терору проти совітських генералів тим небезпечніше, що вони, як, наприклад, Блюхер на Далекім Сході, навчені гірким досвідом, приготувалися до особистої оборони проти сталінських заходів.

При таких обставинах не лишається нічого іншого, як спробувати спинити внутрішній розклад зовнішніми авантюрами, розпалити московський шовінізм війною в Європі. «Известия» з 23. VI. 37 не можуть заховати московського розчарування та люти з приводу того, що невдалий напад підводного човна на німецький «кишеньковий» кружляк «Лейпциг» не дав бажаних наслідків і не спровокував Німеччини до необережних кроків. Орган московського уряду накидається разом з тим із лайками на уряди Англії та Франції, які «потурають фашистівським підпалачам війни». Тим часом кілька большевицьких підводних човнів, озброєних найновішими совітськими торпедами, шукають дальшої нагоди напасти на німецькі чи італійські панцирники та спровокувати за всяку ціну збройний конфлікт в Європі. Московські провокації на іспанським побережжі прибирають тим більші розміри, що перемоги національного іспанського війська можуть згасити можливо вже в найближчих місяцях піренейське вогнище війни в Європі. Ці провокації прибиратимуть тим більші розміри, чим більше буде зростати внутрішній занепад СРСР і чим менше опору буде зустрічати московський уряд в Парижі і Лондоні.

М. Данько

ВШАНУВАННЯ СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТИ СИМОНА ПЕТЛЮРИ НА 11 РОКОВИНИ ЙОГО СМЕРТИ.

В Харбiні

В одинадцяті річницю смерті св. пам. Головного Отамана та Голови Директорії Української Народної Республіки Симона Петлюри Українська Національна Колонія в Маньчжу-Ді-Го влаштувала урочисту академію 25 травня 1937 року.

Академія відбулася в Українському Національному Домі. Вшанувати пам'ять Вождя Української Нації прийшло дуже багато місцевого українського громадянства. Присутні всі видатніші представники того громадянства, люди різних поглядів, переконань, різних «орієнтацій».

Розпочав академію п.-о. М. Труфанів, настоятель української церкви в Харбiні. В своєму дуже теплому слові п.-о. говорив про призначення її ролі покійного Вождя цікавими та оригінальними порівняннями.

Батьки покійного Симона Петлюри — говорив пан-отець — вб'їдали сина до Духовної Семинарії, бо хотіли мати перед Царем Небесним б'їсто постійного заступника, свого отця духовного... Бог-же призначив Симона Петлюру для іншої діяльності, готовив його в провідники та захисники не обмеженого кола близьких людей, а цілої багатоміліїонової Української Нації.

З цього погляду стають зрозумілими два основні факти з життя покійного. Залишення Духовної Семинарії Симоном Петлюрою направило його діяльність в русло не духовної, священницької діяльності, а громадської, національної... Замість того, щоб стати отцем духовним, С. Петлюра стає учителем народнім. Не молитися за українських людей, а учити

їх — став С. Петлюра. Тут, в цій царині роботи та публіцистичній діяльності готує себе Симон Петлюра до свого основного, Богом визначеного призначення Вождя, духовного провідника, ідеолога та захисника Нації. В тому видна рука Бога. Незвичайна смерть С. Петлюри після всіх знамих подій—також воля Провідіння, бо смерть та мала своїм наслідком велитенський зріст української національної свідомості та активності. Симон Петлюра ото-ж захісник цілого українського народу перед чужою навалою й прикладом Вождя, що вмів до останнього стояти за свої ідеї, благо народу та діло, що його вважав правдивим та святим...

Гарно сказане слово, глибокі змістом слова церковних молитов, такі зрозумілі, бо по-українськи, прекрасний спів хору (також по-українськи), особлива обстановка, при якій відбувалася ця служба Бога, — створили якусь теплу атмосферу: почувався справжній щирий жаль; жаль, що з'єднував присутніх почуттям внутрішньої єдності, тяжкої для всіх stratи.

Поволі завмірають слова «вічної пам'яті», які співає хор... Коротенька перерва... Перед естрадою появляються музиканти з духовими інструментами в руках — українці та чехи. Ще коротка павза... Поволі розгортається темно-вишнева завіса сцени. Чесько-українська орхестра грає національний український гімн. Всі встають. Перед очима присутніх — гарно прибраний стильним українським рушником на фоні національного прапору, перевитого чорною стрічкою, великий портрет Вождя Нації, увесь в живих квітах. Обіч почесна варта далекосхідніх січовиків з шаблями наголо. Приспущений національний прапор...

Почались промови.

В слові на тему «Одинадцята річниця смерті великого українського патріота С. Петлюри» інж. С. Вітковський указав, при яких обставинах прийшлося творити незалежну Українську Державу, та роллю св. пам. С. Петлюри в її творенні. Нагадавши про ті обставини, докладчик особливо підкреслив, що боротьба не припинилася й що на нас усіх лежить обов'язок продовжувати діло С. Петлюри. Тепер це вже легше, бо зараз українське питання зовсім не так стоїть, як то було при св. пам'яті С. Петлюри, коли він розпочинав боротьбу; навіть не так, як було зараз після його смерті. Звертаючись до присутніх, докладчик закликав гордо носити ім'я українця, скрізь підкреслюючи свою національну окремішність.

Далі на сцені популярна в Харбіні артистка п. Кудля-Ковалевська. Під акомпанімент піаніно по саті полилась чудова українська пісня: «Ой, Україно, ти далека», потім жалібні слова — «Чуєш, брате мій», пісні, що так чудово надається до таких академій.

На черзі ще два доклади. Д-р Дм. Барченко говорить на тему: «Дві річниці». Свій доклад д-р Барченко в цьому році присвятив двом основним подіям з діяльності св. пам. Головного Отамана, а саме: творенню українського війська та договору 1920 року.

Докладчик пригадав, що творення українського війська в роках 1917-1918, — коли такі «провідники», як В. Винниченко та інші, виступали вороже проти самої ідеї творення української збройної сили, — показало незвичайну державну прозорливість покійного Вождя Нації, який з найбільшою енергією взявся за формування українських військових частин, з котрих першою був полк імені Б. Хмельницького. Указавши на заслуги С. Петлюри в указаному напрямі, докладчик підносить питання договору 1920 року й говорить:

«Договором із Польщею в 1920 році Петлюра, тодішній Голова Директорії й Головний Отаман Військ УНР, нічого не зрікався й нікому нічого тим більше не «продавав»... Питання Галичини в договорі 1920 року було лишено відкритим. Треба не забувати, що договір заключався з метою добуття незалежності чотирьох п'ятих всіх українських земель; заключався з державою, що вже мала незалежність і військо й що вже фактично Галичина була в руках Польщі. Треба не забувати, що друга договірна сторона, тоб то Симон Петлюра, його уряд та військо знаходили-

лись не у себе вдома, не були фактично рівні, а власне знаходились на території другої договірної сторони. Петлюра був не меншим с о б о р н и - к о м , ніж його сьогоднішні опоненти в чужому запічку, добре заховавшись від всяких ворогів, а в своїй власній державі, в своїй столиці, із своїм військом, хоч би поки що держава й не була «собоною». Ціле лихо в тому, що на той час справа не вдалася. А часто «переможені у всьому випи...»

Петлюра — говорив при кінці д-р Барченко — це той, хто запалив в Українській Нації огонь незалежності. Щоб той вогонь палав сильніше — життя своє віддав. І вогонь той ми, українські емігранти, цілковито незалежно від політичних та соціальних переконань, свято зберігаємо в своїй душі аж до того часу, коли запалимо ним суху, як солома, сьогоднішню українську дійсність під совітами.

Третій докладач — д-р І. Шлендик — нагадає в своєму докладі основні тези - заповіді покойного Вождя. Прочитавши з невеликими скороченнями статтю св. пам. С. Петлюри, вміщену в «Тризубі» за 1936 рік, докладчик на закінчення говорить:

— Сьогодні ці слова — слова Вождя Нації — впливають на нас ще більше, ще сильніше... Це тому, що до тих жертв, про які говорив Симон Петлюра, прибавилася найбільша жертва, життя самого Вождя. Наша вірність тим ідеям, за які голови поклали незабутні лицарі оружно́ї боротьби за українську державність — говорив Симон Петлюра — буде найкраща пошана до світлої пам'яті їх, до великого чину їхнього життя. Оці слова нашого Вождя ми особливо мусимо пам'ятати, шануючи його пам'ять. Ці слова мусимо без застережень прикласти й до світлої пам'яті Симона Петлюри. Та віддаючи йому найбільшу пошану, скоронюючи в наших душах його світлий образ, мусимо й повинні виконувати його заповіді: Пам'ятати про н е м и н у ч і с т ь відновлення боротьби, вчитися міцніше тримати меч в руках, моральним чистирекутником поставитися проти спроби наступів на нашу єдність та вірність випробуваним уже ідеям і до того-ж, що не с п і в а м и й с л о в а м и , а д і л о м повинні ми доказати нашу моральну вартість бути гідними не тільки шанувати пам'ять Вождя, а й продовжувати його діло.

— Ці гасла — говорить д-р І. Шлендик — однаково актуальні як для України під гнітом большевицьким, так і для всіх інших наших земель, і для еміграції. Як для українців, що мають щастя жити на рідних землях, так для тих, що ті землі залишили назавжди чи часом... Симон Петлюра — сьогодні це вже символ життя 46 мільйонної нації. Петлюра — це ідея, в яку нація вложила всю свою душу, ідея, за яку неція терпіла та терпить надлюдські муки, ідея яка дає нації сили ті муки терпіти та віру в недалеку вже перемогу.

Потім на сцені український хор, що співає український гімн, — і академію скінчено.

Перше, ніж запросити гостей на шклянку чаю, д-р І. Шлендик звертається до присутніх із заклинком приєднатися в цей день до всього українського світу й дати посильні датки на Українську Бібліотеку ім. Симона Петлюри в Парижі. Заклик мав успіх і українська молодь провела збірку.

Під час шклянки чаю тако-ж було виголошено кілька прсмв, що метою своєю мали пояснення тез докладів, виголошених уже на академії, й ріжного роду споминів. Серед останніх звернуло увагу всіх присутніх слово Б. Воблого, що вчився разом із Симоном Петлюрою в Полтавській Духовній Семинарії, але на кілька років був молодіший, ніж Симон Петлюра.

Пан Воблий оповів, що до української справи першим приєднав його як раз Симон Петлюра, що був головою таємного гуртка «мазепинців» в семинарії. «Мазепинці» збиралися в одному з невеликих ресторанів у Полтаві, де Петлюра знайомив слухачів-товаришів з українською історією, літературою, загалом «українізував нас усіх». Спогади ці цікаві, бо про семинарське життя св. пам'яті Симона Петлюри загалом мало що відомо.

На закінчення пан Воблий запропонував правління Колонії послати привітання та побажання витривалості заступникові Головного Отамана А. Лівичкому. Пропозицію цю зустріли присутні оплесками.

Так згадало харбінське українське громадянство дату 25 травня. Віддати пошану трагічно закінчившому життя Вождеві Українського Народу прийшли всі українці без ріжнці політичних чи соціальних переконань. Академія ця правдивий показчик тих справжніх настроїв, що панують в Харбіні серед українців, докажчик відходу на задній план всього того, що роз'єднує, й виступлення на перший план елементів національної солідарності й спільности, так необхідної українцям в Маньжу-Ді-Го.

Відсутність на академії буквально лише окремих одиниць зайвий раз підтвердило вже давно спостережений українським національно-думаючим громадянством в Харбіні факт відходу тих «одиниць» з поля національного до ворожого, протиукраїнського, не двичлихся на їх участь в українському русі в далекому чи близькому минулому.

Т р а ч - О л і й н и к

В Б р і і

Українська колонія м. Брна в Чехословаччині визначні річницї в нашому національному житті — одинадцятиліття смерті св. пам. С. Петлюри та двадцятиліття відродження Української Армії — одсвяткувала разом. Започаткував та перевів справу влаштування цих свят окремий Комітет з бувших вояків Армії УНР та УГА. Ініціатори — інж. І. Приходченко, п. О. Стецишин та п. О. Левочко — створили Комітет по принципу особистою.

Цей Комітет призначив дві академії — жалібну та святочну на один вечір 22 травня, в помешканні Сокольського Стадіону, а панахиду за Головного Отамана Симона Петлюру та всіх лицарів українських, що життя свос за віру та державність українську віддали, — на неділю, 23 травня, у чеській православній церкві в Брні на Шпільбергу.

Чолова стіна салі, в якій відбувалися академії, була прикрашена образом С. Петлюри, квітами, національним прапором, українським кидимом та українським державним знаком — тризубом. Академії було розпочато словом інж. Т. Любинського, який перечитав заповіт С. Петлюри «Пам'яті полеглих», закликав виконувати цей заповіт та вшанувати пам'ять Покійного і, згідно його заповіту, всіх лицарів наших, що полягли за державність українську. Вставанням та хвилиною мовчанки присутні вшановують наших борців, а хор потім виконав «вічну пам'ять...» Далі програм складався з доповідей, декламацій та співів.

Доповідь, присвячену Великому Отаманові прочитав п. Гавриш. Подав він біографію С. Петлюри та спинився над його журналістичною чинністю. Підкреслив ті місця з його життя, які ще перед його чинністю у війську, давали пізнати в Ньому людину майбутнього. Простота, ясність, реальність державотворчого програму були ознакою й думання Небіжчика. Твердим, енергічним та неухильним був він у переведенні свого програму в життя. Зачитавши відклики про св. п. С. Петлюру його політичних противників, військових авторитетів та чужинців (німця Вальдштена та російського академіка Корша), прелєгент зазначив логичність, конечність та залізну послідовність, яка мусіла в тодішніх обставинах винести Покійного на провідне місце в державотворчому житті Української Нації в минулому та забезпечила йому місце в Українському Пантеоні в майбутньому.

Друга доповідь була присвячена двадцятим роковинам відродження Української Армії. Ця доповідь, яку зробив інж. Г. Приходченко, накреслила тяглість ідеї українського війська в перспективі історії нації од часів княжих та козацько-гетьманських аж до найновіших, коли українське

військо наших часів під проводом св. п. С. Петлюри стало до боротьби за державність. Пригадавши головні події з чинности молоді Української Армії в новій добі (Крути, Арсенал, 1918, 1919, та 1920 роки та Листопадовий Похід з Базаром) докладчик підкреслив відданість нашого війська ідеї української державности та його відвагу, що дорівнювала відвазі війська України-Руси та Козаччини. Це є запорукою того, що в подіях, які відбудуться в недалекому майбутньому, українська збройна сила, в інших умовах міжнародного характеру, виконає своє завдання і вже остаточно та на вічні часи відновить Українську Державу.

З декламацій кожна мала якийсь свій цікавий бік. Пані Петринська, сама чешка, одружена з українцем, здивувала доброю українською вимовою, коли з почуттям декламувала вірш Олеся: «Як прекрасна царівна у казні старій». Декламація інж. Х. Швеця «Було колись на Україні ревілі гармати» добре підійшла до настрою присутніх військових. Сенсаційною точкою була декламація Олі Приходченкової, ще навіть не чотирьохлітньої дитини. Вірш козака Кривка «Петлюра живе далі з нами» з уст дівчинки звучав надзвичайно мило. А її кінцеве, що «Петлюра й мертвий переможе» було не тільки приємне й мило, а й переконуюче.

Хор Української Громади, під орудою кубанського козака І. Шашрая, заспівав, крім традиційного «Чуєш, брате мій», ще низку стрілецьких пісень, «Ой на горі та жінці жнуть», «Засвістали козаченьки» та український національний гімн.

На академії присутніх було до 60 осіб. Слід одмітити двох чехів, українських приятелів: професора Вищого Ветеринарного Інституту п. Грузу та професора гімназії п. Кучеру, а тако-ж двох українців, надрадників Найвищого Суду в Чехословаччині—пп. Ліскевича та Дуба з дружинами. При цьому треба згадати, що в Брні переважають українці з Галичини, яких є до 95 відс. української колонії. Дуже мало є тут б. вояків армії УНР (всього шість лицарів Хреста С. Петлюри).

По офіційних частинах академії ще довго тривала товариська гутірка. Згадувалися події минулі та старалися одгадати майбутнє.

На другий день, 23 травня, у чеській православної церкви відбулася панахида за Головного Отамана Симона і всіх лицарів українських, що життя своє за віру та державність українську віддали. Співало два хори — чеський церковний та Української Громади. Обидва під керуванням п. Шашрая. Ті, кому що-денна праця не дала змоги бути на академіях, прийшли на панахиду.

Панахида та академії знову виявили, що традиції нашої збройної боротьби, започаткованої під проводом б. п. Сим. Петлюри, залишаються десь глибоко заховані в розумі та серцях тутешніх українців, а минулі події навіть при зовнішніх несприятливих умовах пильно вивчаються нашими людьми, що краще бути приготованими до нової збройної боротьби за свою Державу.

Полтавець

В Бакеу

6-го червня с. р. українська еміграція в Бакеу відзначила 11-ту річницю з дня смерті Симона Петлюри організацією парастасу, урочистою академією і товариським обідом.

Парастас було відслужено в церкві села Детья, в осередку українців-емігрантів, що перебувають в Бакеу та його околицях.

Коливо, приготоване жінками наших емігрантів (румунками), було прикрашене начальними літерами нашого незабутнього Вождя — «С. П.»

Після парастасу п.-о. Беріла виголосив промову, в якій підкреслив, що українці посідають всі ті елементи, які характеризують собою сформовану культурну націю. Зупинившись на лицарській збройній боротьбі, яку провадила українська нація за свою державну волю, п.-о. зазначив,

що ті кривди, які терплять зараз українці, не можуть бути вічними, бо це перечило-б законам вищої справедливості.

«Ця вища справедливість—говорив п.-о.— уже починає творити свій безсторонній, але суворий суд, бо автори масових убивств, руйнінки церкви та здорового родинного й суспільного життя, вже починають у Москві нищити один одного й гинуть від тої-ж зброї, якою вони воювали самі. Пошана до своїх лицарів є ознакою шляхетного духу й того святого вогню, який ви, українці, зберегли в своїх душах та який ви мусите принести назад на свою батьківщину. Ми, румуни, з великим нетерпінням очікуємо того моменту, коли за Дністром зникне дикий режим московського большевизму й коли на його місці відродяться держави поневолених нині народів, а нашою сусідкою стане суверенна Українська Держава».

Закінчив свою промову пан-отець побажанням, щоб цей момент надійшов як найскорше.

Голова Комітету Імени Симона Петлюри п. Дмитро Геродот, що з ініціативи Головної Ради Товариства б. Вояків Армії УНР у Румунії прибув до Бакеу на цю урочистість, подякував пан-отцеві за його теплі й бадьорі слова.

Після нарастасу відбулася урочиста академія, що складалася з двох частин. Програма академії складався з українських пісень, виконаних хором українців-емігрантів під диригуванням п. Г. Очеретнього, декламацій та з виступів струнної оркестри під проводом Василя Твердого.

Відкрив святочну академію голова філії Товариства б. Вояків Армії УНР у Бакеу п. С. Коханенко. Після вступного слова хор виконав український та румунський національний гімни.

Дмитро Геродот, говорячи про роль Головного Отамана Симона Петлюри в українській визвольній боротьбі, підкреслив, що ім'я Симона Петлюри стало символом непереможної волі Українського Народу до своєї державности, що з цим ім'ям на устах умірали вчора, умірають нині і вміратимуть завтра найліпші сини України.

Крім дорослих — С. Коханенка, І. Пасічного, В. Твердого, та Г. Шлопака—декламували тако-ж і діти: Жєня та Віктор Білоус, Анжеліна та Спиридон Шлопак, С. Пасішний та інші. П. Іван Пахар виконав соло, в супроводі гітари, українську думу.

Академія відбулася в помешканні п. Г. Шлопака — одного з поважніших діячів українського еміграційного активу в Бакеу, який, закриваючи академію патріотичною промовою, виголосив «многая літа» заступникові Симона Петлюри П. Головному Отаманові Андрію Лівницькому, урядові УНР та всім активним провідникам українського народу в його визвольній боротьбі за свою державну незалежність.

Після цього «Многая літа» виконала тако-ж струнна оркестра.

Після академії всі присутні були запрошені до спільного столу.

Тут виголошувалися промови, тости, співали хором та солові пісні і грала струнна оркестра.

Ті з українців, що мали о 10-й годині вечера ставати на нічну працю, просто з-за столу пішли на роботу. Решта почала розходитися після цівночі, хоч більшості з них вже о 5-й годині треба було вставати та йти на роботу до фабрики.

Під час товариського обіду було складено привітання до Пана Головного Отамана Армії УНР Андрія Лівницького, яке підписали всі присутні на обіді.

У Г р е н о б л і

6 червня с. р. Гренобльська Громада разом із філією Т-ва б. Есяків Армії УНР у Франції відсвяткувала 11-ту річницю смерті св. в.з.м. С. Петлюри, та 21-шу річницю смерті І. Франка.

Салю було відповідно удекоровано.

Святочну академію відкрив промовою голова Громади п. Токайло, після якої всі присутні заспівали «Чуєш, брате мій». Потім виступив з промовою уповноважений філії Т-ва б. Вояків п. Вонарха-Варнак, після чого присутні заспівали «Не пора» та вшанували пам'ять Головного Отамана і всіх борців, що впали за волю України, хвилиною мовчанки.

Далі п. Степаненко прочитав статтю Головного Отамана Симона Петлюри — «Пам'яті полеглих за державність». П. Червонецький виступив із промовою, а п. Рогатюк поділився спогадами про свої три зустрічі з С. Петлюрою та прочитав свій власний вірш, в якому висловив думки на майбутнє та жаль, що златоверхий Київ не побачить вже живого Отамана серед нас, а лише його труну, яку ми мусимо перевезти на батьківщину. Оповідання та вірш п. Рогатюка залишили глибоке враження й зворушили всіх до сліз.

В другій частині свята п. Вонарха-Варнак прочитав доповідь «Життя й діяльність Ів. Франка», а п. Степаненко прочитав витяги із поеми Ів. Франка «Панські жарти». Свято закінчилося співом цілою авдиторією «Ще не вмерла Україна».

У Лодзі

Напередодні великих подій, що назривають на політичному обрії Європи, українцям не вільно переставати плекати геройську традицію української збройної сили, що була й буде останнім наймогутнішим та найпевнішим аргументом на доказ стремління українського народу до незалежного державного існування. Тому й треба належно вітати факт, що старше й молоде покоління раз-у-раз повертає свій зір у минуле, щоб з нашої славної національної минувшини черпати віру й досвід для суворой сучасности та кращой близької майбутности.

На тлі цієї минувшини, разом з епохами Хмельницького, Мазепи, рел'єфно виступає й епоха, якої свідками ще являємося й ми — епоха великого нового національного здвигу й нового періоду збройних змагань. епоха Симона Петлюри.

Література, преса, академії — то шлях, який керує наші думки до цієї нашої давньої чи недавньої минувшини.

Українська колонія в Лодзі урочисто святкувала 6 червня с.р. сумні роковини трагічної смерті Симона Петлюри. В цей день в місцевому православному соборі відбулася служба Божа, яку відправив о.-наст. М. Борецький в асисті п.-о. о. Струкова й Кузьміна. Храм був переповнений українцями, що без різниці територіяльних та релігійних окремішностей, як сини одной великої родини, з'явилися усі, щоб щиро помолитись за Головного Отамана, за Того, Хто був втіленням сучасної української ідеї і хто був великим реалізатором збірного стремління українського народу до вільного й незалежного національно-державного існування.

Зворушливе слово о.-настоятеля М. Борецького, український спів місцевого хору. урочиста рідною мовою служба Божа — викликали сльози на очах і творили той теплий настрій, в якому найбільше відчувалася духовна спільність зібраних у храмі синів українського народу... Хор під дир. п. Дубровина був значно підсилений. І ціла служба Божа залишила на присутніх глибоке враження.

Тако-ж 6 червня, в салі місцевої У. М. С. А., відбулася урочиста академія. Серед святочного настрою й глибокої тиши виголосив майже годинний реферат голова місцевого Відділу УЦК полк. Нагнибіда. В рефераті підкреслив він важливіші моменти боротьби за незалежність, зазначаючи при цьому й ролю в ній С. Петлюри, який очолював цю боротьбу.

«П'ять куль скерованих в Вождя, то, — говорить промовець, — п'ять майбутніх корпусів кінних козачих, запорожців чорних чубатих що понесуть на своїх знаменах його лицарську кров та списами й шаб-

лями проорють і проб'ють шлях, украдений Москвою, волі і правді...»

Перед усміхненим лицем, що з висока спозирало з гарно прикрашеного портрету Великого Отамана станула 12-тилітня Маруся Федорівська та напричуд по-мистецьки і з чуттям продекламувала: «Остання жертва», «Дума про Отамана», «До Українця Емігранта». Декламацією своєю вона захопила публіку й збрала довго невгаваючі оплески.

Козацьким кроком виступає на естраду чоловічий хор під дир. полк. С. Сологуба й виконує «Та забіліли сніги», «Коли ви вмірали» та інші пісні. З правдивим признанням належить підкреслити тут посвяту п. С. Сологуба, який безкорисно спішив на кожний заклик місцевого УЦК, щоб викресати з нас такі чудові акорди тих пісень.

На закінчення академії відспівано «Ще не вмерла Україна». При звучних величчях акордах всі присутні встають. Незатерте вражіння при тому роблять стрункі густі ряди молодих, опалених стрільців місцевого гарнізону.

Н а г н и б і д а.

В А в г у с т о в і

30 травня с. р. відбулися святочні сходи членів Відділу УЦК в Августові з родинами, присвячені річниці смерті св. п. Симона Петлюри. В програмі цих зборів увійшли: реферат п. Ст. Бончалоцького, вшанування пам'яті Головного Отамана С. Петлюри, як тако-ж і всіх полеглих борців — хвилиною тиші і вставанням з місць, багатий відділ дитячих декламацій і т. д. У відділі дитячих декламацій взяли участь В. Ярмач, І. Кавецький, В. Павленківна, І. Деран. Патріотичну промову виголосив і з декламаціями виступив тако-ж і член Відділу П. Деран.

Збори було замкнено співом національного гімну і збіркою пожертв на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри у Парижі. Зібрані гроші переслано представникові Бібліотеки п. І. Липовецькому.

В Т е р н о п о л і

Свято Симона Петлюри в Тернополі відбулося 10 червня с. р. Для влаштування свята складено було, за почином голови Відділу УЦК в Тернополі п. С. Хоменка, спеціальний комітет.

О год. 12-ій було відправлено урочисту панахиду на подвір'ї парохіяльної церкви перед встановленою домовиною з березовим хрестом, яку гарно було прикрашено квітами — і на якій знаходився великий портрет С. Петлюри, повітний рушниками. Панахиду правив о. кан. В. Громницький в асисті 4-х священників.

Присутніми на цій урочистій панахиді за Вождя Українського Народу були делегати всіх українських установ Тернополя та маса українського громадянства. Співав мужеський хор тернопольських українських товариств. Українська еміграція з Великої України поклала на домовину гарний вінець із національними стрічками.

Після панахиди в салі Міщанського Братства відбулася святочна академія. Святочну промову виголосив мр. Палашевський, вдатно накресливши постать Великого Вождя. Потім відбулися декламації Р. Романюківни — «Отаманові», А. Курдирика, та співи хору.

Простору салю Міщанської Бесіди було щирть заповнено українським громадянством ріжних шарів. Закінчено було академію співом національного гімну.

На академії продавались портрети С. Петлюри та одноднівка «Вождь». Вступ на академію був за добровільними датками, з яких на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі призначено 10 зол.

Того дня всі вікна українських установ та українського громадянства було прикрашено наліпками з портретом С. Петлюри.

КОНГРЕС МІЖНАРОДНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ТОВАРИСТВ ПРИХИЛЬНИКІВ ЛІГИ НАЦІЙ В БРАТИСЛАВІ

(Допис власного кореспондента)

Від 28 червня до 3 липня відбувався в Чехословаччині, в Братиславі, XXI з черги конгрес цієї впливової міжнародної організації. На її конгресах кристалізувалася дотепер публічна opinio громадянства всіх держав, що підтримували женевську інституцію. Конгреси ці відгукалися не тільки на всі події міжнародної політики, але там тако-ж відбувалися гарячі дискусії над справами європейських меншостей.

І черговий конгрес проминув у напруженому настрої, в якому відчувалася вся згущена атмосфера теперішнього міжнародного становища.

Патронат над конгресом мав голова ради міністрів Чехословацької республіки д-р Мілан Годжа, а почесним президентом комітету був міністр закордонних справ д-р Каміль Крофта. Окремі товариства вислали поважну скількість представників, серед яких відзначити треба колишнього французького прем'єра Поля Бонкура і колиш. міністра французького Борея, австрійського амбасадора Думбу і міністра Айхофа, китайського міністра в Празі Ліянга, грецького міністра Аргіропулоса, представника Ірану в Берні Хама Ентезама. На чолі угорської делегації була жінка колишнього прем'єра Угорщини Естергазі, на чолі нідерландської делегації знала приятелька українських меншостей пані доктор Бакерван-Босе, румунів очолював віце-маршал парламенту Пілят, турків — ректор університету в Стамбулі д-р Емер, югослов'ян — проф. університету Жуйовіч, швайцарців — головний прокурор д-р Цюрхер, а провідником чеської делегації був д-р Іна, шеф кабінету міністра закордонних справ. З англійців треба згадати головного секретаря дуже впливової Британської Ліги д-ра Гарнета, із японців — редактора Інагакі. Вперше брала участь індійська делегація. Німці й італійці не вислали делегацій.

Незвичайно тяжкі обставини життя української еміграції уможливили Українському Товариству Прихильників Ліги Націй вислати на цей раз тільки одного представника, а саме свого секретаря проф. д-ра Романа Смаль-Стоцького. Грузини тако-ж вислали тільки одного представника — ред. Шавішвілі з Женеви.

На денному порядку був цілий ряд важних внесень окремих делегацій. Вони торкалися виховання молоді в дусі ідей Ліги Націй, при чому бралася на увагу вже наймодерніші засоби виховання, як радіо, кіно, преса, виміна молоді. Велику увагу звернено на ревізію шкільних книжок, яка мала б на меті викреслення з них всього того, що заколюче мир між народами. Окрема комісія для національних меншостей мала на своїм деннім порядку пропозицію австрійців у справі утворення постійного комітету для меншостевих справ при Лізі Націй, далі внесення що-до безплатної лікарської опіки для людей, що втратили державну приналежність, і врешті справу жидів у східній Європі, яку поставила на порядок денний палестинська організація. Економічна й соціальна комісії мали обговорювати питання сирітців, справи колоній, справи вільного торгу й організації промислу. Головна увага зосередилася на деннім порядку правничій й політичній комісії, що охоплював реформу Ліги Націй, справу колективної гарантії границь, унеможливлення війни, роззброєння, унеможливлення хемичної й бактеріологічної війни, утворення міжнародної поліції під проводом Ліги Націй, непризнання анексії (Манджурії та Етіопії), доконаних з порушенням пакту Ліги Націй, справу іспанську, реформи календаря, прапору Ліги Націй і зокрема грузинське питання, яке поставила на порядок денний грузинська делегація.

Треба сказати, що від яких 2-х років, а саме від вступу совітського союзу до Ліги Націй становище в Женеві українського й грузинського Товариств стало дуже тяжким. А саме Товариства Прихильників Ліги Націй тих держав, що ввели большевиків до Ліги Націй, намагаються і

на терені Ліги вести урядову політику, що в першу чергу звертається проти українців і грузинів, як репрезентантів поневолених Москвою народів. Ці настрої проти пригадування про поневолення України й Грузії зросли до великої сили від тої хвили, коли большевики утворили на заході Європи так зв. народній фронт із соціалістами. і речником цього фронту виступив на терені Прихильників Ліги Націй бельгійський сенатор Ролєн, з яким голова Українського Товариства Прихильників Ліги Націй проф. Шульгин мав уже від двох років постійні перепалки на комісіях і конгресах Ліги.

Тому положення української й грузинської делегацій на Братиславському конгресі було важке, тим більше, що головою конгресу обрано було минулого року саме сенатора Ролєна, старого спеціаліста-шкідника супроти українців та грузинів.

І тому вже на відкритті конгресу, зараз-же по промові Поля Бонкура і прем'єра Годжі дійшло до сутички між грузинами та українцями і головою конгресу. А саме: сенатор Ролєн, не попереджуючи грузинського делегата, перевів на бюрі конгресу ухвалу, щоб справу Грузії зняти з порядку денного. Очевидно було, що народній фронт рішив не допустити до дискусії над так званими внутрішніми справами совітського союзу. Грузинський делегат попросив слово для протесту і голова конгресу в образливий спосіб уділив йому тільки п'ять хвилин на з'ясування свого становища. Але негайно по грузинській делегаті зажадав голосу український делегат і, підтримуючи грузинське внесення, так заапелював до конгресу:

«Пане голово, пані й панове!

«Забираю голос, щоб як найпергічніше підтримати грузинського делегата і справу Грузії. А роблю це з ось таких причин:

— «По-перше, вважаю, що справа Грузії є складовою частиною національного питання в совітському союзі і обговорення цієї справи кине яскраво світло на становище всіх Москвою поневолених народів, у першу чергу на мою батьківщину Україну, а далі і на Інґрію, Карелію, Комі, Білорусь, Туркестан, кримських і казанських татарів, ідельуральців, доиців та кубанців, що всі стогнуть під московським ярмом. Становище цих народів у державі, що є постійним членом Ради Ліги Націй, не може не цікавити наш конгрес, бо-ж воно є брутальним запереченням усіх засад, на яких оперто Лігу Націй.

— «По-друге, становище Грузії й України та інших народів є одною з причин того незвичайного напруження міжнародньої ситуації, яке ми тепер переживасмо, будучи свідками безнастанного зросту зброєнь, що безперечно вказують на неминучу бурю.

— «По третє, всі намагання запобігти вибухові війни повинні спиратися на справедливість. Не може бути тривалого миру без справедливого розв'язання справи поневолених народів совітського союзу.

— «Тому, — переходячи на англійську мову, говорить далі промовець, — апелую я в першу чергу до англійської делегації про «фер плеї» для поневолених народів і протестую проти рішень Бюра, що змагає до того, щоб нам тут на цьому міжнародньому форумі замкнути рота. Якщо мають тут право говорити покривдені меншості, то тим більший є обов'язок нашого конгресу вислухати ступні домагання поневолених більшостей».

Грузинів та українців підтримав представник угорської меншости в Чехословаччині посол Сюле. Ролєн припинив дискусію, заряджуючи іменем голосування по краях. Зразу-ж повстав заколот, бо всі розуміли, що провал внесення Ролєна викличе кризу в президії самого конгресу. Тому низка делегацій з тих причин голосувала за внесення бюра. Та незалежно від того на дев'яносто голосів за внесенням Ролєна було 63 голоси за грузинськими внесенням. А серед тих голосів крім Угорщини, Румунії, Польщі, Нідерландів, Латвії, була тако-ж Франція.

Таким чином при переповненій салі конгресу ця сутичка звернула увагу всієї преси і всіх делегатів на справу України та Грузії, і цілий цей інцидент голосним ехом відбився наступного дня у всій пресі.

Далі приступили до праці комісії. На третій день конгресу відбулося пленарне засідання, на якому головував заступник голови конгресу, теперішній чеський посол у Варшаві міністр Славік. І тут годиться підкреслити його повну об'єктивність у провадженні засідання.

На цьому засіданні довелось українському делегатові, по делегатові Японії і Туреччини, здавати звіт з діяльності еміграційного Українського Товариства Прихильників Ліги Націй, підкреслюючи при тому ті дуже тяжкі матеріальні умовини, в яких еміграція живе й працює. Згодом прийшов на денний порядок протест грузинської делегації проти переведення Грузинського Товариства Прихильників Ліги Націй з дійсного члена Федерації на члена-прихильника Федерації, бо це поменшує права при голосуванні. Справа в тім, що минулого року на конгресі в Англії, в Ілзго, прихильники совітів провели зміну статуту Федерації, щоб грузинів і українців позбавити рівних прав. Зміна впроваджує дві категорії членів Федерації, з яких перша складається із товариств, що їх держави є членами Ліги Націй у Женеві, а друга з народів бездержавних, і сюди включено тако-ж і еміграцію. Грузія піднесла проти цього рішення протест, який опинився тепер на пленумі конгресу. Український делегат забрав слово і в довшій промові англійською мовою з'ясував на пленумі справу й положення еміграційного Українського Товариства Прихильників Ліги Націй та зажадав, щоб справа рівноправності Українського й Грузинського Товариств Прихильників Ліги Націй була вписана, як окрема точка денного порядку наступного конгресу, що має відбутися в 1938 році в Копенгазі. Внесення прийнято одногосно.

Український делегат дістав ще доручення від управи Товариства порушити на конгресі справу переслідування української мови на Підкарпатській Русі. Тому нав'язав він особистий контакт з головою Чеського Товариства Прихильників Ліги Націй д-ром Іною, представив йому весь матеріал (українська преса Підкарпатської Русі: відповідні числа «Українського Слова», «Народньої Сили», «Землі й Волі» і статті «Діла»), звернув його увагу на велике схвилювання, що охопило все українське громадянство, звернув тако-ж увагу на маніфестаційні віча на Підкарпатській Русі і інтервеніював в імені Українського Товариства Прихильників Ліги Націй. Справу полагоджено так, що український делегат вислав відповідного листа на руки д-ра Іни до Чеського Товариства Прихильників Ліги Націй, на який дістав від д-ра Іни листівну відповідь. Подаємо зміст обох листів:

«До Пана Голови Чехословацького Товариства Прихильників Ліги Націй Пана Радника Д-ра П. Іни.

«Високоповажний Пане Голово!

«В імені Українського Товариства Прихильників Ліги Націй дозволяю собі подати Вам до відома наступне :

«13 червня відбулося в Ужгороді маніфестаційне віче при участі 1700 делегатів в справі шкільних книжок для шкіл Підкарпатської Русі, яке, під проводом відомих діячів Августина Волошина і адвоката Брашайка, протестувало проти рішення міністерства шкільництва, що затвердило для шкільного вжитку книжки російською мовою.

«Таке рішення міністерства, як звучить ухвалена там резолюція, цілковито противиться мировому договору, в якому нарід, що живе на Підкарпатській Русі, у французьким тексті окреслюється як *ruthènes, а не russes*.

«Таке рішення міністерства противиться тако-ж цілковито ствердженню Чеської Академії Наук, що на Підкарпатській Русі живе народ «малоруський», а це є рівнозначно з «український», та що мовою навчання повинна бути мова «малоруська», цеб-то українська.

«Тому Українське Товариство Прихильників Ліги Націй вважає за свій обов'язок звернути Вашу увагу на ці факти, бо вони порушують права української меншини в Чехословацькій республіці.

«Українське Товариство Прихильників Ліги Націй звертається до Чехословацького Товариства з проханням, щоб воно схотіло вплинути на Чехословацький уряд у тім напрямку, щоб права Українського Народу на Підкарпатській Русі не порушувалися.

«Прошу прийняти вислови моєї глибокої пошани

Д-р Роман Смаль-Стоцький».

«До Папа Професора Університету Д-ра Романа Смалья-Стоцького.

«Високоповажний Пане Професоре!

«Я одержав Ваш цінний лист з 29 ц. м. і маю за честь подати Вам до відома, що предложу його Управі Чехословацького Товариства Прихильників Ліги Націй, яка його розгляне з глибокою увагою.

«Засадничо можу Вас завершити, — і прохаю Вас бути так ласкавим і передати це тим, що уповноважили Вас предложити мені Вашу скаргу, — що Чехословацьке Товариство Прихильників Ліги Націй, незалежно від Вашої скарги стоїть на становищі, що не сміють бути порушвані мовні права автохтонного населення, — і то річ зрозуміла, — ніде, отже так само і на Підкарпатській Русі.

«Прохаю прийняти вислови моєї глибокої пошани і приятельське поздоровлення

Д-р Ян Йона».

Тимчасом комісії щільно працювали далі, полагаючи внесення. Українська справа виринула ще раз у зв'язку із осудженням анексії. Польський делегат Липацевич поставив домагання поставити на розгляд, крім Етіопії та Манджурії, ще й Україну. Але внесення не пройшло і мало тільки той результат, що з осудження анексії скреслено справу Манджурії.

Найгарячішим днем був останній день конгресу, коли знову головував сенатор Ролан. Серед цілого ряду прийятих резолюцій на велику увагу заслуговує резолюція в справі меншостей, що домагається генералізації прав меншостей на всі держави і ухвалює переведення анкети про юридичний і фактичний стан меншин в окремих державах. В своїй суті це є первісна пропозиція голови Англо-Українського Комітету лорда Дікенсона, і тому збори ухвалили вислати йому привітальну телеграму.

Найбільшу увагу скупчили на собі проєкт реформи Ліги Націй, в якому чільне місце займає справа непорушності границь. І при цій точці промовляє, — німецькою, англійською і чеською мовами, — український делегат:

«Пане голово, пані й панове!

«Забираю голос, щоб представити вам засадниче становище поневоленої Москвою України до проєкту реформи Ліги Націй. (Тут несподівано голова Ролан перериває промовця словами: — «Пане делегате, ви, певно, хочете знову говорити про поневолення України, а на те ми не маємо часу». — «Пане голово, — відповідає на це український делегат, — якщо ми маємо час на банкети, равти та прийняття, то будь ласка майте також час і на те, щоб вислухати інформації про трагічне становище України і запізняться з її становищем до реформи Ліги Націй»).

«Отже, пані й панове, Україна, як і всі поневолені Москвою народи, гостро зацікавлена проєктами реформи Ліги Націй. Бо з ними в'яжеться вся наша надія досягнути мирним шляхом поладження нашого тяжкого становища.

«Але мушу звернути увагу на засадничу різницю між нами — між становищем, яке займає Україна і проєктом Ролена.

«Проєкт Ролена найбільшу вагу прив'язує до непорушності границь держав, що входять до Ліги Націй, а це означає для нас і непорушність границь совітського союзу, який по кривавій війні окупував московськими військами нашу батьківщину в той час, коли наш уряд зложив прохання про прийняття до Ліги Націй. Тому ми, українці, не можемо прийняття засаду непорушності границь совітського союзу, — і тому заявляю, що, на нашу думку, всяка реформа Ліги Націй не сміє ґрунтуватися на непорушності границь Сходу Європи, а мусить ґрунтуватися на непорушності прав народів совітського союзу до їх самовизначення і самостійного державного життя.

«Це трагічна помилка західно-європейської демократії будувати мир Європи на непорушності границь совітів! Бо хто-ж тоді є вашим контрагентом на Сході, панове? Контрагентом вашим є тільки комуністична партія із своїм найкривавішим режимом у всесвітній історії, яка в безнастанній горожанській війні із поневоленими нею народами докотилася до того, щоб шукати в Лізі Націй в Женеві свого рятунку — перед поневоленими народами. Подумайте, пані й панове, над тим, що проєктований план миру Європи має вміщати в собі гарантію для непорушності границь нашої тюрми!

«Це річ нечувана, що проєкт Ролена вимагає від кожного українця та грузина, як що вони хочуть бути добрими європейцями, зради своїх законних урядів на еміґрації, зради своїх народів і зради демократії.

«Це нечувана річ, як пан Поль Бонкур сміє ставити жадання до поневолених народів Сходу Європи признавати непорушність границь совітів в той саме час, коли для себе самих кладуть французи в основу засади — *honneur et patrie*.

«Тому заявляю, що всі реформи Ліги Націй, все будовання миру Європи можливе тільки на повній непорушності, на повнім пошануванні природних прав поневолених Московю народів.

«Це наше становище глибоко зрозуміло всім правдивим європейцям і правдивим демократам. Згадаю тільки те, що теперішній президент Швейцарської республіки Мотта при дискусії над вступом большевиків до Ліги Націй мав відвагу від імені Швейцарії перестерігти Лігу Націй перед тою небезпечкою, що міститися в поневолені України і Грузії. Ось цю пересторогу пригадую вам тепер, пані й панове, і заявляю вам, що проєкти пана Ролена це є мир, збудований на піску, або краще кажучи на динаміті, що ним є поневолення наших народів.

«Український Нарід, — переходить промовець з німецької на англійську мову, — не може прийняти засади непорушності совітських границь, бо вона нарушає права України до самостійного існування. Це якась справді іронія долі, що женецька Ліга Націй хоче збудувати загрожений мир Європи таким шляхом, що на Заході хоче увіковічити рай демократії, а на Сході Європи пекло Сталінської диктатури і тюрми народів. Тому заявляю в імені всіх прометеївських народів вам, панове, коротко і ясно, що коли західні демократії не є зацікавлені в непорушності прав поневолених Московю народів, то ми, українці, і всі інші поневолені Московю народи не є зацікавлені в непорушності границь їх держав. Щоб ви, наші англійські приятелі, це краще зрозуміли, дам вам приклад і запитаю вас: чи тодішній скромний професор Масарик, під час світової війни, був зацікавлений в непорушності границь Австро-Угорської імперії? А здається ніхто йому не відмовить імені справжнього європейця і справжнього демократа. Отже, шановні англійські делегати, ми, поневолені народи Сходу Європи, є в більшій або в меншій мірі учні Масарика, ми від двох десятків років ведемо криваву боротьбу з комуністичною Інтернаціональною імперією і ми ніколи не припинимо боротьби за нашу самостійність і за демократію. Прийміть це до відома. Тому англійці зробили б велику прислугу для миру Європи, якщо б не замикали очей на дійсність цієї кривавої боротьби на Сході і якщо б свій великий досвід

з ірландським питанням використали на те, щоб запобігти новій катастрофі Європи одвертим домаганням од Сталіна відтягнення окупаційних військ з України. Бо Ірландія це було маленьке питання в порівнянні з тим великим ірландським питанням Сходу Європу, що його творять більше 80 мільйонів прометеївських народів! Без справедливості для цих народів — миру в Європі не буде!

«Зрозумійте нас, — переходячи на чеську мову, продовжує промовець, — і зрозумійте, що на Сході діється. Ми, поневолені народи Сходу Європи, стоїмо перед питанням: Масарик, чи Сталін? Народовластя і самовизначення наших народів, чи диктатура й московська неволя? При виборі ніхто з вас на нашому місці не завагався б. Так і ми твердо боремося за свої права. Тому, чехословацькі приятелі, не дайте себе збаламутити всякими большевицькими наклепами на українській національний рух, не забувайте, що уряд Української Народньої Республіки дав вам зброю для вашого славного сибірського походу і пам'ятайте, що «гром а пекло» Сталіна марні проти волі Українського Народу до власної державности, і пам'ятайте девіз гербу вашої батьківщини, що «правда перемагає».

Промовець кінчає, стверджуючи, що не ставить жадних внесків, а складає тільки декларативну пересторогу.

Буря оплесків нагородила українського делегата. Після нього забрав голос ірландський представник, який вповні солідаризувався з українським становищем. Таким чином, незалежно від постанови сенатора Ролена, український делегат вибором для справи України належне місце на цьому інтернаціональному форумі.

Характерне було для цілого конгресу, що всі промови на вечірніх прийняттях різних організацій та урядових представників виголошувалися словацькою мовою. Взагалі Чехословацьчина є на дорозі до розв'язання мовних питань і може стати другою Швейцарією. Навіть прем'єр Годжа в своїй промові кілька хвилин говорив по-німецькому, беручи на увагу існування німецької меншини в Чехословацьчині.

Прикро вражало відсутність представників української преси з Закарпаття. Дивно тако-ж, що досі українці на Закарпатті не зорганізували Товариства Прихильників Ліги Націй. Між иншим, до Чехословацької Унії Прихильників Ліги Націй входять, крім чехословацького товариства, ще й меншостеві — німецьке, угорське і жидівське товариства, — а українці на Закарпатті ще не встигли оцінити цей важний міжнародний чинник.

X.

УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТ У ФРАНЦІ

В турботі про національне виховання своїх дітей наше громадянство у Франції наряду із недільними школами організувало для них ще й український Пласт.

Дійсно, що ліпше може приготувити дітей, особливо серед чужого оточення, до тої служби батьківщині, якої вона чекає од нашого наймолодшого покоління, — що коли вже й не муситиме продовжувати боротьбу старших поколінь за незалежність України, то у всякому разі повинно буде винести не легку і вперту працю для закріплення й розбудови здобутих Нацією позицій, — як не Пласт, в якому гартується тіло й характер, в якому впоюється карність і який розвиває витривалість та волю до здо-



**Свято українських пластунів на честь Івана Франка
в Шалеті 3 липня с. р.**

Сцена з пластової одноактівки «Вечірній Гість»

буття. І ніщо не може більше зпричинитися до остаточного оформлення й усталення цільності української природи в дитині, так необхідної для вселення в ній тієї української волі до здобуття, рушійного, активного духа, — як той-же Пласт.

Це все те, чого так часто бракувало і так часто у нас бракує тепер. І це все те, що дати нашим дітям являється не тільки бажаним і не тільки вказаним. Дати це дітям являється обов'язком батьків перед краєм і перед народом.

Тому й не дивно, що пласт у батьків наших дітей у Франції користується належною симпатією. Не тільки діти захоплені пластом. В тих Громадах, де пласт у Франції являється вже реальністю, батьки ним захоплені не менше дітей. І до пласту віддають дітей своїх всі українці, що перебувають у даній місцевості, без різниці переконань або територіяльного походження. В Шалетському пластовому курені, наприклад, знаходяться есі українські діти тієї місцевості. Є навіть дві українських пластуни чужинки — грузинки. Один донський козак в Шалеті заявив тако-ж про бажання віддати свого хлопця до українського пласту.

У Франції пласт прививається. Немає причин, чому б він не міг користатися поведінням у наших емігрантів і по інших країнах. До речі, в Румунії думка про заснування пласту для ді-



Світло українських пластунів на честь Івана Франка
в Шалеті 3 липня с. р.

Пластуни співають «Не пора»

тей наших емігрантів уже зародилася. І треба лише побажати, щоб думка ця в найскоршому часі перетворилася в чин.

В пластових гуртках у Франції дітей не пізнати. Гордяться своїм пластовим званням, збільшилася між ними карність у школі, стараються виконувати свій пластовий устав. Разом з тим, там, де їм справлено пластові убрання, відчувають себе щасливими. Та й чисто зовнішні ознаки — те пластова убрання із українськими національними стрічками на лівому наплечнику — як би включають уже й їх, найменших громадян, до якогось організованого українського життя, і діти відчувають, що вони тако-ж в тому організованому нашому житті якись ївинтики. Це надзвичайно важний фактор — оте почуття у дитини з малих літ організованої приналежності до свого.

У Франції найбільший успіх виявили пластові гуртки в Шалеті, яких усього там є шість — три хлоп'ячих і три дівочих. Всі вони ще проходять стаж «вовченят», хоч де-які з них уже великі. По зробленні належних пластових іспитів будуть вони скоро справжніми пластунами. П'ятнадцять душ між ними — одна третина — мають уже першу зірку і готуються до іспиту на другу.

Здобулися шалетські пластуни вже й на влаштування пластового вечера, який відбувся із великим успіхом і який справив і батькам велике задоволення як із своїх дітей, так і з їх успіхів.

Цього літа, можливо, удасться тако-ж зробити для наших пластунів у Франції табір — завершення праці, яку досі з ними

проводилося. Доля табору, одначе, залежить од матеріальної помочі, яку ніби мають вигляди наші пластуни одержати з Женев.

Після табору, коли старші вже стануть справжніми пластунами, зв'язано їх буде із французькими скаутами, теперішнє знайомство з якими може бути корисним взагалі для України і на майбутній час. А на будучий рік наші пластуни у Франції будуть уже готовитися до чергового міжнароднього табору, де вони вже зможуть з честю Україну репрезентувати і де разом з тим діти інформаційну, освідомлюючу ролю про наш край і про визвольні стремління Української Нації зможуть грати иноді не гірше од дипломатів.

Семен Нечай

ЮВІЛЕЙ ГЕН.-ХОР. В. САВЧЕНКА-БІЛЬСЬКОГО

27 липня с. р. минає 70 років життя визначного українського воєнно-морського діяча, генерал-хорунжого адміралтейства Володимира Савченка-Більського.

Ювілят народився 14-27 липня 1867 р. і походить з тих нечисленних наших старшин-морців, що ще перед світовою війною брали чинну участь в українськiм національнiм життi. Перебуваючи на службi в Севастополi, ювілят від червня 1907 р. належав до української таємної організації «Кобзар», що там існувала, провадяючи національно-усвідомлюючу роботу.

Вся воєнно-морська служба ген.-хор. Савченка-Більського, якої має він за собою 50 років, в тім 48 р. в рангах старшинських, проминула на нашому синьому морі — в Чорноморській флоті, де в р. 1917 займав він становище командира севастопільського флотського пів-екіпажу.

З вибухом революції в р. 1917, входить ювілят до складу Ради Української Чорноморської Громади у Севастополі і стає заступником голови Ради в справах культурно-освітніх. На цiм становищі шановний ювілят виявляє як найбільшу активність, що з часом значно вплинула на національне самовизначення складу цілої севастопільської залози. З хвилию організації українського Морського Генерального Секретаріату (пізніше міністерства), ген.-хор. Савченко-Більський від перших днів був призначений директором його канцелярії.

В р. 1919, в зв'язку з формуванням у Галичині українських відділів морської піхоти, ген.-хор. Савченко-Більський був представником нашого морського міністерства при Державнім Секретаріаті З. О. У. Н. Р.; у вересні того-ж року призначений був в. об. начальника Гардемаринської Школи і Школи Підстаршин флоту у Кам'янці-Подільському.

Високоосвічений, виняткової інтелекції, заслужений наш морець-старшина разом з Урядом і Військом Українським дішов і ділить увесь час і хвили радости, і тяжкі удари невдач. Нині мужне поділяє з нами недолю еміграції і не стратив ані віри в перемогу нашої справи, ані того свого чару в обходженні з людьми, який для шановного ювілята так характеристичний.

Від щирого серця бажаємо йому ще довгих і щасливих літ та радощів з перемоги Ідеї, якій він на протязі свого життя так віддано служив.

З ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ

— Процес розвитку кризи диктатури. Становище на Україні.

Події в ССРСР розгортаються з незнаною до цього часу швидкістю. При теперішніх темпах розвитку ситуації була б даремною кожна спроба охопити в наших оглядах всі подробиці й деталі сучасного стану совітської держави. Ставить цей стан на порядок денний ціду низку постійно змінюючихся проблем, які можуть бути докладніше обговорені лише на шпальтах щоденної преси. Нам же в силу необхідности доводиться обмежуватися лише до найголовніших і основних моментів у розвитку совітської ситуації, подавати тільки її основні, схематичні лінії, лишаючи без освітлення цілий ряд проблем, що мають підпорядковане значіння.

* * *

Події, що мали місце в ССРСР перед місяцем, — розстріл найвищих достойників червоної армії, — підсилили увагу європейської преси до совітської держави. На жаль, цей інтерес і ця увага ще раз виявили, як мало орієнтується більшість широкої західно-європейської опінії у відносинах на Сході Європи. Більшістю ці події були прийняті, як грім з ясного неба. Що присуд, винесений скорострільною совітською юстицією над верхівкою червоної армії є лише одним із епізодів і етапів тої глибокої кризи, яку переживає совітська влада вже довший час, — для дуже багатьох було повною новиною і несподіванкою.

Між тим, зрозуміти й оцінити належно теперішню ситуацію в совітській державі ми зможемо лише тоді, коли окремі факти й події будемо трактувати як етапи того загального процесу, тої загальної кризи, яку переживає совітський лад.

За двадцять майже років свого панування совітська влада з азійською брутальністю винищувала всі ворожі їй елементи, мала вона всі можливості для свого експериментаторства, для необмеженого впливу на підпорядковані їй народи. Проте з жахом вона була примушена констатувати, що результати її діяльности зовсім не такі, яких вона сподівалася. Вихована в совітських умовах нова генерація, висунені на вищі щаблі суспільної ієрархії нові групи зовсім не являються такими беззастережними прихильниками сучасного режиму, як би того хотіла совітська влада. Сталось те, про що нише «Правда» в своїй вступній статті з 30 червня: «Зростає активність працюючих, збільшуються вимоги до совітів, суворіша стає критика хиб». Розшифровуючи те, що в прикритій цензурній формі сказано «Правдою», слід нагадати, що збільшення «активності працюючих» виявляється в першу чергу у зрості національних рухів у ССРСР, що «критика хиб» часами переходить од критики словом до критики за допомогою зброї, як це мало місце в замасі на Кірова і численних убивствах цілого ряду совітських агентів у різних частинах ССРСР. Про вбивство Кірова спеціально згадуємо через те, що власне від цього акту, здається, йде початок усвідомлення совітською верхівкою того при-

крого факту, що існує небезпечний для неї фермент у колах, що належать до совітської суспільності.

Само собою, при існуючих умовах ми не маємо можливості вяснити, як глибоко поширений цей процес зросту активності і незадоволення серед широких народніх мас різних національностей, що складають совітський союз. Можемо констатувати лише одно, що вся енергія і всі намагання совітської влади на протязі останніх років ідуть у тому напрямі, щоб цей процес опанувати та унешкодити. Ряд авторитетних заяв найвищих совітських достойників, в тому числі заяви самого Сталіна, встановлюють, що керуючі кола значіння цього процесу ферментації оцінюють дуже поважно.

Заходи совітської влади, точніше сталінської диктатури, зкеровані до опанування цих небезпечних для неї течій і настроїв у ССРСР, відбуваються у двох напрямках. З одного боку, влада заводить порядок у своєму власному оточенні серед керуючої верхівки. З другого боку, проводить вона ряд заходів, що мають на увазі опанувати процес ферментації серед ширших народніх мас.

Не підлягає сумніву, що утруднення внутрішнього становища совітської влади, до якого ще долучались поважні труднощі міжнароднього порядку, серед керуючої верхівки не могли не викликати певних незгод. Віра в єдиноспасеність лінії Сталіна поділялась не всіма. Провадилась критика його заходів. Можливо, зроблялись певні проєкти що-до його усунення, зокрема проєкти використання для цього червоної армії. Подробиць того, що творилось у совітській верхівці, ми не знаємо і очевидно скоро знати не будемо. Лишається ясним лише одно: при наявності внутрішніх комплікацій всі конкуренти Сталіна і евентуальні претенденти на владу уявляли для нього потенціально небезпечку. При цих умовах стають зрозумілими всі ті процеси, які були переведені — Зинов'єва, Радека, Тухачевського. При цих умовах так само стає зрозумілою та грандіозна чистка, яку проводиться тепер у совітах. Перед тими труднощами, які чекають диктатуру і яких вона свідома, треба перше за все навести порядок у власній хаті, у своєму ближчому оточенні.

Рівнобіжно з тим диктатура проводить ряд заходів, які б дали їй можливість опанувати фермент, що існує серед широких мас. Здійснюється спроба перебудови цілого партійного і совітського державного апарату. Реорганізуються на основах «демократизації» комуністична партія, професійні спілки, організації комсомолу. Схвалюється нова «найдемократичніша в світі», «сталінська» конституція. Вже цими днями президент ЦИК'а схвалює проєкт правил виборів до верховного совіту ССРСР, який затверджує IV сесія ЦИК'а ССРСР. Це свідчить, що час призначення виборів на основі нової конституції можна уважати недалеким.

В протилежність до принципів царської влади — «зпочатку заспокоєння, а потім реформи», сталінська диктатура намагається одночасно проводити і заспокоєння, розстрілюючи своїх найвищих достойників, і реформи, завдяючи «демократизацію».

* * *

Як далі буде розвиватись сучасна криза совітської влади і що вона дасть у своєму остаточному висліді, ми, залишаючись на базі фактів, гадати не будемо. Обмежимося констатуванням того, як відбилися дотеперішні заходи влади полагодження ситуації на житті совітської держави.

Зрозуміло, що на всякі радикальніші заходи влади перебудови державного життя, внесення значніших корективів у державний апарат, народній організм мусить реагувати. Спеціально сильним повинно бути це реагування тоді, коли ці заходи влада провадить з такою грубістю і незручністю, з якою аранжувала совітська влада свої останні процеси або переводить тепер свою грандіозну чистку. Дійсно, коли ми беремо оцінку сучасної ситуації на Україні, яку робить такий авторитетний орган, як останній XII з'їзд КП(б)У, що відбувся на початку червня, то во-

на вказує, що реакція українського народного організму є дуже сильною. Разом з тим є вона такою, яка не може не викликати значного скептицизму що-до можливостей для диктатури знайти успішний вихід з теперішньої кризи. Резолюція XII з'їзду КЦ(б)У по справозданню ЦК констатує, між іншим, наступне: 1) після успішного закінчення виробничих планів 1936 року в праці промисловости України виявились елементи самозаспокоєности і демобілізованости. Це привело до невиконання плану першого кварталу 1937 року. З'їзд особливо підкреслює відставання кам'яновугільної промисловости Донбасу і невиконання планів першого півріччя біжучого року металургійною і рудною промисловістю. Низка найважливіших галузів промисловости не виконує якісних показників і боротьба за якість продукції провадиться незадовольняюче. 2) наявність численних хиб в культурному будівництві на Україні. 3) ослаблення уваги до справи національної політики. 4) наявність шкідливих роботи контр-революційних троцькістських, правих і націоналістичних дворунників.

Треба признати, що ця оцінка ситуації на Україні є далекою від оптимізму. Особливо рельєфно підкреслюється незадовольняючий стан промисловости, коли авансом, за місяць до закінчення першого півріччя, констатується, що піврічний план виконано не буде.

Очевидно, що офіційні чинники для вияснення причин такої ситуації можуть знаходити лише ті причини, які ухвалені згори. Вони їх бачать в шкідливості і млявості керівництва. Фактично-ж усі ці теперішні перебої і прориви як на Україні, так і в інших частинах совітського союзу, зв'язані з тою плутаниною, що наступила в результаті чистки, усунення відповідальних працівників у цілому ряді совітських і господарських установ, в результаті спроб переведу роботи совітських організацій на нові рейки. «Реформаційні» заходи совітської диктатури ведуть до створення плутанини і повного хаосу.

З'їзд КЦ(б)У згідно з заведеним звичаєм послав Сталінові привітальну телеграму, в якій обіцяє додати всіх зусиль, щоб «добити право-троцькістську і націоналістичну гадину, агентів Гестапо і польських фашистів, і добитись того, щоб совітська Україна стала найкращою складовою частиною совітського союзу». Очевидно, з'їзд мусів був бути перейнятим офіційним оптимізмом. Інших позицій він зайняти не міг. Проте факти, які він наводить у своїй резолюції, матеріалів для цих оптимістичних надій дають дуже мало.

На українському прикладі ми можемо лише констатувати, що загальна криза совітської влади продовжує поглиблюватись. Ліквідуючи своїх колишніх товаришів і співробітників, переводячи в грандіозних розмірах чистку, Сталін звужує і зменшує те обмежене коло, що на нього спирався сучасний режим, дезорганізує той державний апарат, за допомогою якого совітська влада держала у послуку людинність ССРСР, викликає цілу низку небезпечних перебоїв у функціонуванні народно-господарського механізму. Мас він, очевидно, надію, що, ліквідуючи свою стару гвардію, він зможе знайти дорогу до народних мас і знайти той елемент, який дасть йому можливість опанувати існуючий серед них фермент.

Майбутні події покажуть, оскільки оправданими є такі надії диктатури. Дотеперішні факти примушують до подібних надій ставитись із великим застереженням.

В. С.

О Д РЕДАКЦІ І

Випускаємо це число подвійним. Наступне число з приводу літніх вакацій має вийти в неділю, 8 серпня с. р.

З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ

— Іспанські справи. — Ще про події в со-
вітах.

Дипломатична європейська увага за останній час зосереджена знову-ж таки на іспанських подіях. Причиною для того став відомий інцидент з германським крейсером «Leipzig», що його мав намір потопити мінами один із підводних човнів, належних до флоти валенсійського іспанського уряду. Німці в відповідь на те, не виступаючи з репресіями самі, як то було давніше в історії з крейсером «Deutschland», вдалися були до невтручального комітету в Лондоні, щоб він з того приводу організував перед Валенсією спільну морську демонстрацію чотирьох держав — Англії, Франції, Італії та Німеччині, що приймали участь у контролі над морськими берегами Іспанії. Комітет од того ухилився, бо, мовляв, напад не був наочно доведений, а головне, ніхто не постраждав од нього. Один час чекали із занепокоєнням, що німці самі проведуть ту демонстрацію, але, після якихось, ближче невідомих пересправ із Лондоном, вони того не зробили, а на знак протесту перестали переводити контроль призначених ім берегів і навіть свої боєві кораблі із Середземного моря переправили на північ, неначеб-то до Балтики. Італійці пішли слідом за німцями, хоч корабель своїм додому не повернули.

Таким чином середземноморські береги Іспанії залишено було без догляду, і система налагодженої з такими труднощами великодержавної контролі була порушена. Безперечно, сама та контроля була у великій мірі фікцією та одводом очей, бо обидві ворожі сторони в Іспанії від тих самих держав, що переводили ніби-то догляд над ними, цілий час діставали, скільки хотіли чи скільки могли оплатити, військового постачання, а зрештою й людей. Фікція фікцією, а встаети конфлікт неначеб-то був ліквідований. Не було одкритого до нього втручання, воювали, мовляв, місцеві люди з місцевими прапорами і за місцеві інтереси. Можна було, що-правда, говорити про війну двох ідеологій, що з них кожній стороні люди допомагають, але не можна було говорити про війну між державами, бо всі вони склали між собою погодження про невтручання. Такий уже здавна завівся в Європі дипломатичний спосіб уникання більших конфліктів, коли вони не вигідні, чи не на часі.

Германо-італійський вихід з контролі, однак, зрушив з місця це благодуже становище справи. Бо-ж за тим виходом припинила контролю на своїх кордонах, на цей раз уже суходольних, Португалія, а за нею те саме зробила Франція. Європейська opinio з цього приводу, явна річ, тяжко занепокоїлась, бо перед нею ще раз, раче ближче, ніж коли, встала примара війни між великими державами, що їх та сама opinio розподілила на два незалежні, мовляв, табори: з одного боку, Франція з Англією, з другого — Німеччина з Італією. Але дипломатія вказаних держав війни отієї, як здається, не так то вже сильно боїться, бо мабуть таки певна, що коли в Європі й буде війна, то не на Заході, а в іншому її кутку, і що комбінація майбутніх комбатантів буде зовсім не така, яку в дуже спрощений спосіб вказує зазначена opinio. Дипломатія тому, аби вийти знову на велику дорогу, зачала з проєктів до пошукування якоїсь нової формули в справі контролі іспанських берегів, яка б давала їй знову вільну путь і вільні руки для праці. Німці з італійцями внесли до комітету свій проєкт, французи за підтримкою англійців — свій. Проєкти ці, однак, були такі протилежні, що погодити їх була не сила. Становище врятував голандський в комітеті представник, який запропонував доручити Англії, як, найменше в Іспанії заінтересованій, — бо з неї до тої країни їде найменше людей, — виробити новий компромісний проєкт, такий, щоб ним можна було врятувати ситуацію, направивши справу новим, хоч би й знову фіктивним погодженням. Усі на це погодились.

На тому справа й стала в час, коли писано ці рядки. Як воно піде далі, вкажуть читачам газетні звістки. Мабуть по-суті нічого не зміниться, — аж до тої пори, поки цілою Іспанією не опанує та або инша з ворожих сторін. От тоді вже справа піде иншим ходом, бо все стане ясним, так як дипломатії європейській доведеться тоді мати діло не з тими чи иншими припущеннями, а з точними фактами.

* * *

Те, що переходить зараз у Москві, прибирає вже характер впрост натаалогічний. Иншого слова для того вишукати не можна. І як раз такі слова, а то й гірші, знаходять зараз у європейській пресі, коли мова йде про ССРСР та того, що в ньому стоїть на місці вождя. Бо-ж подумати тільки, неначе-то справді велика держава, — 170 мільйонів, — вступила до Ліги Націй, навіть до концерту великих держав була ніби-то припущена, знайшла собі в Європі — і то не аби якого — союзника, проголосила себе апостолом миру! І багато людей, навіть із не-соціалістичних кол.приймали все те за чисту монету й вірили тому. Вірили і в досягнення, і в могутню армію, і в демократію і в веселе життя, і навіть в самого товарища Сталіна. А тепер, як самі оті віруючі європейці припускають, треба з тою вірою зовсім назад посунутись, щоб люди не бачили. Бо-ж це не держава, — як пише англійський Economist, — а політичний парадокс, що йому немає прикладу в історії людства. Куди цей парадокс прямує, — запитує сам себе той-же орган, — того ніхто, мабуть що й сам Сталін, не знає.

Тов. Сталін може й не знає, але сторонні люди добр' знають, куди він свою державу, а мабуть і самого себе, веде, — до загибелі. Бо-ж до чого иншого можуть вести оті арешти, смерти й заслання рішуче всіх, хто лише хоч трохи висувається над поверхом людським в ССРСР? От, наприклад, підсумок, — всього за один день 7 липня, — що його зробив у Москві по совітських офіційних виданнях англійський кореспондент і послав його через Лондон телеграфом у світа:

«Зник міністр тяжкого промислу, бо він «дезорганізує все». «Заарештований начальник совітського радієвого розголосу, бо «дезорганізував радіо і був призначений застріленим міністром». Зник міський голова, бо «руйнував рішуче все».

Зникла сила міських урядовців, бо це була «банда шпівнів і ворогів народу», яка «дезорганізувала» міське господарство.

Зникло багато інженерів, на чолі з директором заводу, бо «їх було вловлено на гарячому сліді, як вони руйнували фабрику синтетичного каучуку».

Зник директор телеграфного совітського аґентства, бо це був «ворог народу».

Зстрілено 22 робітники, бо «вони руйнували залізницю».

І т. д. , і т. д.

З другого боку, того-ж таки дня з Владивостоку передають такий підсумок:

«Заарештовано й вислано в двох потягах до глибини Сибіру кілька сот старшин із армії Далекого Сходу, бо були вони шпівни і саботажники».

«Заарештований командуючий Тихоокеанською флотою, а з ним три сотки морських старшин, які, хоч і були шпівни, та не давались і вчинили були навіть бії з чекістами».

У Ленінграді, в Москві, на Волзі й на Далекому Сході погром переводиться чистий, як серед цивільних совітських адміністраторів, так і серед військових; те саме твориться й на совітській Україні, Білорусі, на Кавказі й у Туркестані. Нам не жаль отих московських людей та їх націо-

нальних підголосків. Самі собі на свою голову винайшли отого тов. Сталіна, тепер і каються перед смертю не мають часу. А все-таки можна й нам повторити за одною з англійських газет поставлене нею запитання:

«У совітах на сьогодні переводить свою чинність скривавлений маніяк, убивець Сталін, готуючи й самому собі оту смертну долю. —хто-ж та коли виконає це останнє природне завдання історії?»

Одповідь дасть час, далекий чи близький, хто знає. Але марно большевщські союзники плекають потай надію, що це буде їм на добро, що без Сталіна совіти випрямляться. — надії ці заведуть. Після Сталіна совіти так само випрямляться, як випрямлялася Росія після царя,— вони заваляться, і пам'ять по них піде з димом.

Observer

На пошану Гетьмана Ів. МАЗЕПИ

Цього року минає 250 літ, як Іван Мазепа обняв гетьманську булаву (25 липня ст. ст. 1687 року). З цієї нагоди Українська Бібліотека імєни Симона Петлюри в Парижі (41, rue de La Tour d'Auvergne) влаштувала

ВИСТАВУ ПРИСВЯЧЕНУ ПАМ'ЯТІ І. МАЗЕПИ

Значна частина вистави торкається союзу Мазепи з Карлом XII. На виставі зібрано колекцію світлин портретів гетьмана, література про нього українською і чужими мовами, гравюри й картини різних малярів, музичні твори й т. и.

Вистава триватиме до жовтня місяця с. р. Для відвідин вистави Бібліотека відкрита щодня, крім понеділка, від 2-ої до 8 год. веч.

Організації вистави допомогли українські наукові інституції та окремі особи. Підчас вистави буде кілька відчитів.

Упорядник вистави — артист-маляр Л. Перфецький.



В п'ятницю, 9 липня с. р., в річницю смерти ген.штабу
ген.-хор.

ЄВГЕНА МЕШКОВСЬКОГО

відправлено було в Парижі за спокій його души заупо-
кійну службу Божу і панахиду

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Франції

— Загальні збори Української Громади в Ліоні відбулися 18 червня с. р. На цих зборах було обрано нову Раду Громади в такому складі: голова — п. П. Гусак, секретар — п. С. Бурий, скарбник — п. Г. Ковальчук. До Ревізійної Комісії обрано: п. Галайда — голова, п. Науменко й пані Бюра — члени.

У Польщі

— З життя Економічного Семінару при Українському Науковому Інституті в Варшаві. На зборах Економічного Семінару при УНІ у Варшаві 21 червня с. р. відбулася дискусія над відчитаним на попередньому семінарі рефератом п. Гл. Лазаревського на тему «Аграрний устрій УССР».

Під час дискусії виринули цікаві питання: чи колгоспна система, абстрагуючи від експлуатації селянства сов. урядом, відповідає інтересам і психичі українського селянина? Факти опору селянства та уступок совітської влади свідчать про те, що цілковито ця система не відповідає.

Далі, в часі дискусії, висвітлено всі труднощі, які повстали б при переході з колгоспної системи на іншу в змінених обставинах.

Після дискусії відчитано звіт з діяльності семінару за рік 1936-37 і намічено план на рік 1937-38. Як постулять, висунено потребу узгляднення проблем промисловости в праці семінару на найближчий рік. Одночасно по-

становлено втягнути до праці семінару українських економістів з по-за Польщі та польських економістів.

Присутній на зборах директор Інституту проф. О. Лотоцький висловив своє задоволення з того приводу, що праця УНІ мала досі і має мати за планом практичний, життєвий напрямок.

Д.

— Союз Українок-Емігранток у Варшаві організував 9 червня с. р. ширші сходуни своїх членів, присвячені творчості лярвратів сьогорічної літературної нагороди та оглядові жіночої преси.

— З життя корпорації «Запорожжа» у Варшаві. 12 червня с. р. відсвяткувала українська корпорація «Запорожжа» восьму річницю свого існування.

В першій частині свята відбувся ієнит 4 юнаків на ступінь козаків та церемоніял апробати Козацької Ради «Запорожжа».Ця офіційна частина відбулася у стислому колі членів корпорації.

В другій частині відбулася товариська вечірка членів «Запорожжа» та запрошених гостей. Під час цієї вечірки, яка відбулася з участю опікуна корпорації проф. д-ра Р. Смаль-Стоцького, виголошено кілька тостів, у яких бесідники підкресливали свою вірність та відданість урядові УНР і його ідеям, та свою пошану членам уряду.

В Чехословаччині

— Українська служба Божа в Празі на Зелені Свята. 20 червня с. р., на Зелені Свята, відправлено

було в Празі українську православно службу Божу, що було для правьких українців небуденною подією, бо дотепер вони слухали служб Божих слов'янською мовою.

Для відправи української служби Божої завітав до Праги настоятель Української Православної Парафії у Франції о. прот. І. Бріндзан. Хоч його приїзд був майже несподіваний, зібралось до церкви багато українського громадянства.

Чудовий голос священника і добірний хор творили гармонійну цілість. Над-усе зворушила присутніх молитва за Батьківщину, що її всі вислухали навколюшках. Це глибоке зворушення ще раз підтвердило, яку велику силу має рідне слово.

* * *

На 25 червня дирекція Української Гімназії в Ржевничах запросила п.-отця відправити службу Божу з приводу закінчення шкільного року.

Власними руками гімназійна молодь обернула ідальню гімназії у церкву. Із зелених гілок і лілеї сплели величезний хрест, позаквітчували святі образи.

П.-отця великий гурт молоді стрів із квітами на дворі.

Під час служби Божої учень 1-ої класи прислужував п.-отцеві, а учень 8-ої класи читав апостола. Де-які діти вперше чули православну службу Божу, та ще й українською мовою. Ця служба справила на них незатерте враження. Один учень старшої класи про молитву за Батьківщину сказав: «Такої гарної молитви я зроду не чув!»

Гімназійний хор, що складався з більшості з дівчат, гарно співав цілу службу Божу.

До сповіді й причасті приступило 16 дітей.

У своїй проповіді п.-о. висловив задоволення, що діти не байдужі до своєї віри, та закликав не забувати тої віри, за яку ще запорозькі козаки проливали свою кров.

Кавказький вечір у Варшаві

В дев'ятнадцяту річницю проголошення незалежності Кавказьких республік відбувся, в салі Східного Інституту у Варшаві, 31 травня с. р., святочний «кавказький вечір», влаштований кавказькою секцією Орієнталістичного Кружка Молодих при Східному Інституті.

На цьому вечері інж. Коста Зангі прочитав цікаву доповідь, в якій представив змагання кавказьких народів — грузинів, горців Північного Кавказу, азербайджанців та вірменів — до незалежності, короткий період їхньої державности 1918 року та теперішнє політичне становище. Докладчик при тому підкреслив що кавказьці та їхня конфедерація вважають Україну за свого вірного союзника.

Після доповіді відбулася концертна частина, в якій тако-ж студенти - кавказці декламували поезії 4-х кавказьких народів, а хор дітей під керуванням азербайджанця п. Азіс Езера заспівав кілька кавказьких народніх пісень.

Лист до Редакції

Листом до Редакції п. Є. Яковенко з Берліну доводить до відома, що він виступив із складу членів Церковної Ради Української Православної Парафії в Німеччині.

Шалетська філія Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції

з нагоди 20-ої річниці відродження Української Збройної Сили, в суботу 24 липня с. р., в салі Української Громади, влаштує виставу

О Т А М А Н П І С Н Я

п'єса на 3 дії і в 5-ти відсценах М. Чирського.

Режисер — В. Ковтунів

Хор під орудою В. Ковгана

Т р и з у б

тижневик: політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 — Симоном Петлюрою виходить в 1937 році по-старому і за участі тих самих співробітників.

Запрошено також до співучасті нові видатні літературні сили.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1937 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 30 фр., на один місяць — 10 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3.5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5.5 зол.	3 зол.	0.75 зол.
РУМУНІЯ	550 лейв	300 лейв	150 лейв	50 лейв	25 лейв
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6.5 мар.	3.5 мар.	2.5 мар.	0.75 мар.
СЛОУ. ШТАТИ П. А.	3.5 дол.	2 дол.	1.5 дол.	0.75 дол.	0.15 дол.
КАНАДА	3.5 дол.	2 дол.	1.5 дол.	0.75 дол.	0.15 дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2.25 бельг.	0.75 б.
БОЛГАРІЯ	250 лев	150 лев	60 лев	25 лев	6.50 лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3 дин.

У Парижі набувати в книгарні В. Новолоцького, 13 rue Bonaparte, Paris 6

В СПРАВАХ УКРАЇНСЬКОЇ МІСІЇ У ФРАНЦІЇ І ВІДДІЛУ ОПІКУВАННЯ ЕМІГРАЦІЄЮ ПРИ НІЇ

п. І. Косенко приймає в помешканні Місії (24, rue de la Glacière, Paris 13)
щодня од год. 10 до 12, крім неділь і пощедіньків.

На увагу землякам, що приїждять до Парижу на виставу

І Н Ф О Р М А Ц І Й Н Е Б Ю Р О

відкрито в помешканні Управи Т-ва б. Вояків Армії УНР та Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, в якому можна дістати всі інформації щодо Міжнародної Вистави та знайти, в разі потреби, і провідників

щоденно од год. 10 до 12 та од 4 до 6.

Адреса: 248, rue St. Jacques, Paris 5. Телефон: Odéon 15-08.

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9
Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус:—Комитет. Адміністратор : Іл. Косенко.

Le Gérant : M-me Perdrizet.

Imprimerie L. BERESNIAK, 12, Rue Lagrange, Paris (5).